

£4biliwn o gyfleoedd contract

Agor Drysau

Y Siarter ar gyfer Caffael sy'n gyfeillgar
i fusnesau bach a chanolig

Llywodraeth Cynulliad Cymru
Welsh Assembly Government

Rhagair

Busnesau Bach a Chanolig (BBaCh) yw 99% o holl fusnesau Cymru, ac mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cydnabod ac yn gwerthfawrogi eu cyfraniad hollbwysig nid yn unig i ddatblygiad economi iach yng Nghymru ond i'n cymunedau ac i'r amgylchedd yr ydym i gyd yn dibynnu arno. Ein nod yw eu meithrin, a datblygu eu rôl o goleddu budd economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol Cymru ymhellach.

Er y gallant gynnig cyfleoedd busnes da, rwy'n ymwybodol bod nifer o fusnesau bach a chanolig yn bryderus ynghylch ymwneud â'r sector cyhoeddus, oherwydd rhwystrau gwirioneddol a chanfyddedig. Mae'r Siarter ganlynol yn esbonio'n glir ein hymrwymiad i newid y ffordd yr ydym yn gwneud busnes yng Nghymru, ac yn gofyn am eich cymorth i greu amgylchedd teg ac agored lle gall pob un ohonom wneud busnes gyda'n gilydd.

Mae'r Tasglu Caffael Busnes, yr wyf yn gadeirydd arno, yn awyddus i sicrhau bod y rhwystrau hyn yn cael eu lleihau neu eu dileu, ond rydym hefyd am chwalu rhai o'r mythau ynghylch caffael yn y sector cyhoeddus.

Cynhyrchwyd "Agor Drysau: y Siarter ar gyfer Caffael sy'n gyfeillgar i fusnesau bach a chanolig" drwy Gwerth Cymru. Mae'r Siarter yn rhan o raglen o weithredu a fydd yn creu agwedd gyson at gaffael ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru, gan fynd i'r afael â materion sydd o ddiddordeb arbennig i fusnesau bach a chanolig ar yr un pryd.

Drwy ofyn i'r sector cyhoeddus yng Nghymru fabwysiadu a gweithredu'r Siarter hon, rwyf hefyd yn dangos yn glir bod gan bob un ohonom rôl bwysig i'w chwarae wrth greu dyfodol cynaliadwy i Gymru. Fy her i fusnesau bach a chanolig a'r sector cyhoeddus yng Nghymru yw cydiwch yn y cyfle hwn nawr, a thrwy agor y drysau cywir, byddwn yn cyd-adeiladu sector busnes iachach yng Nghymru.

Rydym i gyd ar daith hir o newid o ran dulliau caffael y sector cyhoeddus a gwneud y gorau o gyfleoedd swyddi, ac mae hwn yn gam pwysig arall ar y daith honno.

**Andrew Davies AC,
Y Gweinidog dros Ddatblygu Economaidd
a Thrafnidiaeth.**

**I gael mwy o arweiniad ar y Siarter,
cysylltwch â Desg Gymorth Gwerth Cymru:**

Ffôn: 01792 313068
Ffacs: 01792 313076
E-bost: VWPswansea@wales.gsi.gov.uk

Negeseuon o gefnogaeth

“Mae llywodraeth leol Cymru wedi hen gydnabod y budd cymunedol y gellir ei gael drwy ddefnyddio prosesau caffael yn effeithiol ac ymwneud â busnesau bach a chanolig. Mae datblygiad y siarter hon yn gam arall i'r cyfeiriad cywir, gan adeiladu ar yr arfer da sydd eisoes yn bodoli mewn sawl ardal, a chyflwyno heriau ar gyfer gwella ar draws y sector cyhoeddus yng Nghymru.

Rwy'n cymeradwyo “*Agor Drysau*” fel rhan o'r rhaglen gwella caffael yn y sector cyhoeddus sydd â'r nod nid yn unig o gael gwerth am arian drwy'r pwrs cyhoeddus, ond hefyd bod o fudd cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd i'n cymunedau. Rwyf hefyd yn argymhell ein canllawiau ‘Public Spending for Public Benefit’, sy'n darparu astudiaethau achos er mwyn dangos sut y gellir gweithredu egwyddorion “*Agor Drysau*” mewn ffordd ymarferol.”

Y Cynghorydd Russell Roberts
Llefarydd CLILC, Gwella a Chaffael

“Mae'r Ffederasiwn Busnesau Bach yn croesawu'r siarter unigryw hon ac yn falch ein bod wedi cael cyfle i gymryd rhan yn ei chreu. Mae ymwneud â chaffael sector cyhoeddus yn aml yn ddigon i ddiglonni busnesau bach a chanolig, ond gobeithiwn y bydd y ddogfen hon yn helpu i egluro'r broses, ac y bydd yn ganllaw i fusnesau yn ystod y broses gaffael.

Mae'n hanfodol bod gwerth am arian fel y mae'r sector cyhoeddus yn ei geisio yn cael ei gydbwysu â safon y gwasanaeth a'r cynnyrch a gynigir gan fusnesau yng Nghymru, a theimlwn gyda'r siarter hon y bydd yn haws hwyluso hyn.”

Ben Cottam
Swyddog Datblygu Polisi Cymru,
Ffederasiwn Busnesau Bach yng Nghymru

“Mae Cydffederasiwn Diwydiant Prydain yn falch o gymeradwyo'r Siarter hon, ac o fod wedi cyfrannu at ei chreu. Mae caffael sector cyhoeddus yn chwarae rôl allweddol wrth sicrhau effeithlonrwydd, tyfu economi Cymru, a sicrhau busnesau cynaliadwy.

Bydd y Siarter hon yn offeryn gwerthfawr i gwmnïau wrth iddynt fynd i'r afael â gweithdrefnau caffael, sy'n aml yn gymhleth, gan roi arweiniad a chymorth clir i fusnesau bach a chanolig. Wrth wneud hynny bydd yn cyfrannu at greu'r amodau sy'n galluogi busnesau i dyfu a ffynnu er lles pawb.”

Emma Watkins
Pennaeth Polisi, CBI Cymru

“Mae Swyddfa Archwilio Cymru yn croesawu unrhyw ymagwedd sy'n arwain at well gwerth am arian wrth ddefnyddio arian cyhoeddus. Gobeithiwn y bydd y Siarter yn sicrhau'r buddiannau hyn drwy annog mwy o fusnesau bach a chanolig yng Nghymru i geisio gwasanaethu'r sector cyhoeddus yng Nghymru, a thrwy wneud hynny, gynyddu cystadleuaeth.”

Jeremy Colman
Archwilydd Cyffredinol Cymru

“Hanfod Gwerth Cymru yw dod â'r sector cyhoeddus yng Nghymru ynghyd a defnyddio ein dylanwad ar y cyd i wneud gwahaniaeth gwirioneddol. Rwy'n croesawu'r Siarter hon, a fydd yn galluogi BBaCh i chwarae rhan lawn yn y newidiadau cyffrous sy'n digwydd yn y gwasanaethau cyhoeddus ar draws Cymru.”

Emma Holiday
Prif Weithredwr Dros Dro Gwerth Cymru

Cyflwyniad

Mae dros 100 o fudiadau unigol yn y sector cyhoeddus yng Nghymru, gan gynnwys y Cynulliad a'r cyrff y mae'n eu noddi, awdurdodau lleol, addysg bellach ac uwch, y gwasanaeth iechyd gwladol, y gwasanaethau brys ac ati. Ceir manylion y mudiadau sector cyhoeddus yn adran adnoddau Gwefan sell2wales – www.sell2wales.co.uk

Mae'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn gwario tua £4 biliwn bob blwyddyn ar gaffael. Dengys ymchwil bod 35 y cant o'r gwariant hwn yn cael ei ennill gan fusnesau yng Nghymru, a bod hyn yn cefnogi 70,000 o swyddi. Am bob cynnydd o un y cant ar wariant yng Nghymru, gellid creu 2,000 o swyddi.

Mae Asiantaethau Cymorth Busnes yng Nghymru yn bodoli i gynorthwyo busnesau bach a chanolig i addasu er mwyn bodloni gofynion y sector cyhoeddus, ymdopi â newidiadau mewn dulliau caffael ac ennill mwy o fusnes yn y pen draw. Gall busnesau bach a chanolig sydd angen cymorth gysylltu yn y lle cyntaf gyda **Llygad Busnes** ar **08457 969798** neu fynd i www.llygadbusnes.org.uk lle cewch wybodaeth gan staff ynglŷn â lle mae dod o hyd i gymorth addas.

Mae caffael yn newid ac mae'n bwysig bod busnesau bach a chanolig o'r sector cyhoeddus yn deall prosesau a disgwyliadau ei gilydd. Mae'r Siarter hon yn anelu at osod arfer da ar gofynnol i'r ddwy ochr.

DYMA'R PRIF EGWYDDORION Y MAE EIN HYMRWYMIAD I GAFFAEL SY'N GYFEILLGAR I FUSNESAU BACH A CHANOLIG WEDI'U SEILIO ARNYNT

YMRWYMIAD Y SECTOR CYHOEDDUS I FUSNESAU BACH A CHANOLIG

Croesawn y cyfle i wneud busnes gyda busnesau bach a chanolig, a:

- Byddwn yn ymgynffwrdd â busnesau bach a chanolig yn ein rhanbarth, a'r gwasanaethau a gynigiant.
- Byddwn yn cymryd camau i ddarganfod beth yw'r rhwystrau sy'n ein hatal rhag gwneud busnes gyda busnesau bach a chanolig addas, ac yn ceisio eu lleihau neu eu dileu.
- Ni fyddwn yn tybio bod cyflenwyr mawr yn cynnig gwell gwerth am arian bob tro.
- Byddwn yn cyhoeddi canllawiau, gan gynnwys dogfennau ar-lein, ac yn cyfarwyddo busnesau bach a chanolig ar ein gofynion, y cyfleoedd sydd ar gael gennym, gyda phwy y dylid cysylltu, a sut i dendro am ein busnes.
- Byddwn yn ei gwneud yn haws i fusnesau bach a chanolig siarad â ni.
- Byddwn yn sicrhau bod ein holl brosesau yn sicrhau chwarae teg i fusnesau bach a chanolig.
- Byddwn yn edrych am ganlyniadau cyffredinol gorau ein gweithgareddau caffael gan ddefnyddio meini prawf gwerth am arian cyffredinol i wneud penderfyniadau.
- Byddwn yn sicrhau cystadleuaeth deg a dilys nad yw'n gwahaniaethu yn erbyn busnesau bach a chanolig.
- Byddwn yn hysbysebu'n contractau sydd werth dros £25,000 yn ehangach, gan wneud y defnydd gorau o'r Wefan Gaffael Genedlaethol – sell2wales.co.uk.
- Byddwn yn croesawu ceisiadau gan fusnesau newydd.
- Byddwn yn mynd ati i annog ein prif gyflenwyr i roi cyfleoedd i fusnesau bach a chanolig ddarparu elfennau o gontractau addas.
- Byddwn yn croesawu cynigion gan fusnesau bach ar y cyd neu ar sail consortia.

- Byddwn yn cydymffurfio â'r holl ddeddfwriaeth gaffael briodol yn yr UE a'r DU, yn benodol yr egwyddor o beidio camwahaniaethu, ac yn gosod yr un rheolau ar bawb sy'n cynnig tendr mewn dull teg a thryloyw.

Rydym wedi llwyr ymrwymo i ddatblygu cynaliadwy ac felly:

- Byddwn yn gweithredu ar ein hymrwymiad i Gaffael Cynaliadwy drwy ymuno â Rhaglen Gaffael Cynaliadwy Gwerth Cymru a thrwy fonitro ein cynnydd yn barhaus.
- Byddwn yn defnyddio meini prawf datblygu cynaliadwy wrth bennu gwerth am arian, gan gynnwys asesu effaith ffactorau economaidd, amgylcheddol a chymdeithasol.
- Byddwn yn annog busnesau bach a chanolig hefyd i arddel datblygu cynaliadwy.

Rydym yn moderneiddio'n prosesau caffael, er mwyn sicrhau eu bod yn dryloyw ac yn deg i fusnesau bach a chanolig. I'r perwyl hwn:

- Byddwn yn sicrhau bod personél medrus a chymwysedig yn rheoli'r prosesau.
- Byddwn yn cadw'n proses dendro mor syml ag sy'n bosibl er mwyn lleihau costau.
- Byddwn yn edrych ar gost bywyd yn hytrach na chost cychwynnol y cynnyrch / gwasanaeth pan fyddwn yn ystyried gwerth am arian.
- Byddwn yn esbonio'n prosesau caffael i fusnesau bach a chanolig a sut y dylanwadir arnynt gan yr angen i gydymffurfio â chyfraith gaffael yr UE a'r DU.
- Byddwn yn rhoi digon o rybudd i fusnesau bach a chanolig ynghylch newidiadau yn ein prosesau i ganiatáu amser i addasu.
- Byddwn yn lleihau ar y gwaith gweinyddol sydd ei angen i dendro, yn symleiddio'n dogfennau, yn darparu cyfarwyddyd clir sy'n nodi ein gofynion, ac yn defnyddio iaith glir.
- Byddwn yn symud tuag at ymagwedd gyson i Gymru gyfan o ran dogfennaeth gyn-gymhwysu a chontractau safonol.
- Byddwn yn mabwysiadu e-gaffael, gan gynnwys e-ocsiwn, cardiau caffael ac anfonebu electronig, er mwyn gwella effeithlonrwydd.

- Byddwn yn ystyried yr ymagwedd sydd fwyaf addas er mwyn cael gwerth am arian a lleihau risg ar gyfer pob caffaeliad.
- Byddwn yn pecynnu contractau mawr yn elfennau ar wahân neu'n defnyddio lotiau rhanbarthol os bydd hynny'n briodol, er mwyn sicrhau nad yw busnesau bach a chanolig yn cael eu rhwystro rhag tendro.
- Byddwn yn rhoi cyfle i ddarpar gyflenwyr o fusnesau bach a chanolig drafod y caffaeliad, er mwyn iddynt ddeall ein gofynion ac asesu pa mor addas ydynt.
- Byddwn yn rhoi gwybod i fusnesau bach a chanolig pa feini prawf rydym yn eu defnyddio i werthuso ceisiadau i dendro a thendrau.
- Byddwn yn penderfynu beth yw ein gofynion cymhwysu ariannol fesul tendr, ar ôl asesu'r peryglon sydd ynghlwm ag ef.
- Ni fyddwn yn gofyn am gyfrifon archwiledig mwy na dwy flynedd, a byddwn yn derbyn gwybodaeth amgen gan fusnesau newydd.
- Byddwn yn defnyddio manylebau canlyniadau ac yn ystyried cynnyrch amgen y gall busnesau bach a chanolig fod am eu cynnig.
- Byddwn yn cynnig adborth i ymgeiswyr am dendrau boed hwy'n llwyddiannus neu'n aflwyddiannus, er mwyn cynorthwyo busnesau bach a chanolig i wella.
- Byddwn yn rhoi chwarae teg i fusnesau bach a chanolig, ac yn talu o fewn 30 diwrnod wedi derbyn anfoneb gywir.

Er mwyn sicrhau bod y broses gaffael yn gwella'n barhaus:

- Byddwn yn mabwysiadu canllawiau ar arfer da ym maes caffael a thempled tendro safonol a ddatblygwyd gan Gwerth Cymru.
- Byddwn yn gofyn i fusnesau bach a chanolig ein cynorthwyo, drwy roi adborth ar ein prosesau a'n gweithdrefnau, a chynneg atebion dyfeisgar.
- Byddwn yn cyhoeddi ac yn gweithredu gweithdrefn gwyno a gwella parhaus.

* Mae hwn yn grynodedd o'r arferion y byddwn yn anelu at eu mabwysiadu. Er mwyn diogelu hyblygrwydd ac annog cyfranogiad mor eang ag sy'n bosibl ar draws cyrff sector cyhoeddus a busnesau bach a chanolig, mae gofyn i ni ei gwneud yn glir nad yw'r ddogfen hon yn creu, ac na fwriedir iddi greu, unrhyw rwymedigaeth, hawl cyfreitha na pherthynas gyfreithiol gyfrwml o unrhyw fath boed hynny mewn cyfraith gyhoeddus neu breifat, mewn perthynas ag unrhyw gorff sector cyhoeddus neu fusnes bach a chanolig sy'n cymryd rhan yn y Siarter hon.

**DYMA'R PRIF EGWYDDORION Y MAE
EICH YMRWYMIAD I GAFFAEL SY'N
GYFEILLGAR I FUSNESAU BACH A
CHANOLIG WEDI'U SEILIO ARNYNT**

YMRWYMIAD BUSNESAU BACH A CHANOLIG I'R SECTOR CYHOEDDUS

**Er mwyn ein cynorthwyo i'ch helpu chi i wneud busnes
â ni, byddwch yn barod i:**

- Gofrestru ar y Wefan Gaffael Genedlaethol – www.sell2wales.co.uk.
- Darparu gwybodaeth bellach y gall fod ei hangen arnom i ddeall eich busnes.
- Cymryd mantais o'r cyfleoedd yr ydym yn eu cynnig i chi gwrdd â ni.
- Sicrhau eich bod yn gwybod beth sy'n ofynnol gennych er mwyn i chi fodloni ein gofynion, ac os nad ydych yn gwybod, byddwch yn ceisio cyngor.
- Cysylltu â sefydliadau sector cyhoeddus i ofyn iddynt eich cynnwys ar eu rhestr berthnasol o gyflenwyr cymeradwy. Mae hyn yn arbennig o bwysig os oes gennych diddordeb mewn gwaith sydd werth llai na £25,000.
- Mynd ati i chwilio am gyfleoedd tendro, gan gynnwys trwy www.sell2wales.co.uk.
- Bod yn realistig wrth asesu eich gallu i gyflawni pob contract.
- Ymgymryd ag e-gaffael, a dod yn alluog ar y Rhynggrwyd o leiaf, er mwyn sicrhau nad ydych dan anfantaes.
- Sicrhau bod eich holl weithgareddau'n digwydd mewn ffordd onest a chyfrifol.
- Gwella cyfraniad eich busnes i ddatblygu cynaliadwy yn barhaus.
- Datblygu a gweithio gyda'ch cadwyni cyflenwi i gynnwys busnesau bach a chanolig eraill.
- Trin eich cyflenwyr yn deg, a thalu o fewn 30 diwrnod o dderbyn anfoneb gywir.

**Bydd gennych enw da am y canlynol, a byddwch am
ddarparu gwasnaeth cystadleuaeth o safon drwy:**

- Ddiweddarau sgiliau staff a medr eich busnes yn barhaus, gan geisio cymorth Asiantaethau Cymorth Busnes, os yw hynny'n briodol.
- Ystyried cydweithio â chyflenwyr eraill, os yw hynny'n gwneud eich gwasanaeth yn fwy cystadleuol neu'n lleihau risg.

Cydnabyddiaeth

Mae'n bleser gan Gwerth Cymru gydnabod ei bod wedi defnyddio cyhoeddiadau eraill a restrir isod er mwyn ychwanegu at ei hymchwil, wrth gynhyrchu'r Siarter hon.

- Small Business Friendly Concordat – Good Practice Guide (Swyddfa'r Dirprwy Brif Weinidog).
- Smaller Supplier..... better value? (Swyddfa Masnach y Llywodraeth).
- The Government Procurement Code of Good Practice (Swyddfa Masnach y Llywodraeth).
- Public Procurement – removing the barriers to SMEs (Adran Cyllid a Phersonél, Gogledd Iwerddon).
- An Action Plan – Small Businesses and Public Procurement (Ffederasiwn Busnesau Bach).
- Local Government Procurement, Economic Development – An Action Guide (Cymdeithas y Prif Swyddogion Datblygu Economaidd).
- Government Supporter and Customer? Mai 2003 – y Tasglu Rheoleiddio Gwell.
- Public Spending for Public Benefit, Gorffennaf 2005 – Y New Economics Foundation a Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru.

Bydd y dogfennau uchod, ynghyd â'r dogfennau gan Gwerth Cymru a restrir isod, yn rhoi mwy o ganllawiau defnyddiol a manwl i brynwyr a chyflenwyr.

- 'Buying Into SD' a 'Buy Now Don't Pay Later' – canllawiau ar gaffael cynaliadwy – Gwerth Cymru.
- 'Food for Thought' – canllawiau ac astudiaethau achos – Gwerth Cymru.